

Názory obyvatel na zadlužení a přijatelnost půjček

Technické parametry

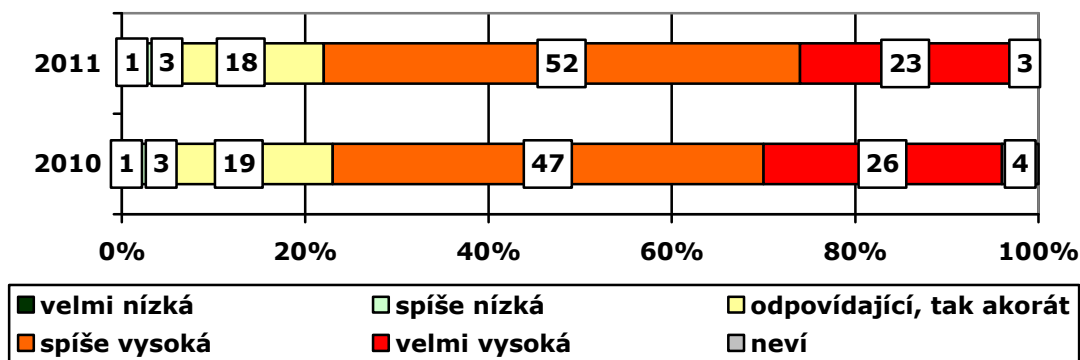
Výzkum:	<i>Naše společnost 2011, v11-01</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>10. 1. – 17. 1. 2011</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1035</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>ER.36, ER.38, ER.39, ER.40, ER.41, ER.44, ER.45</i>
Zveřejněno dne:	<i>15. března 2011</i>
Zpracovala:	<i>Paulína Tabery</i>

V lednu 2011 byly do pravidelného výzkumu Naše společnost zařazeny otázky týkající se dluhů a půjček. Byly zjišťovány názory veřejnosti na výši a problematičnost zadlužení, přičemž respondenti měli v obou případech vyjádřit mínění jak o běžných občanech, tak o České republice jako státu. Dále bylo šetřeno, na co je podle občanů přijatelné či nepřijatelné vypůjčit si peníze, a zkoumán obecný postoj k vytváření si finanční rezervy na nečekané výdaje. Respondenti byli také dotazováni, jestli jsou v současné době oni sami nebo jejich domácnost zadluženi, a nakolik snadné či obtížné je pro ně splácení stávajících půjček.

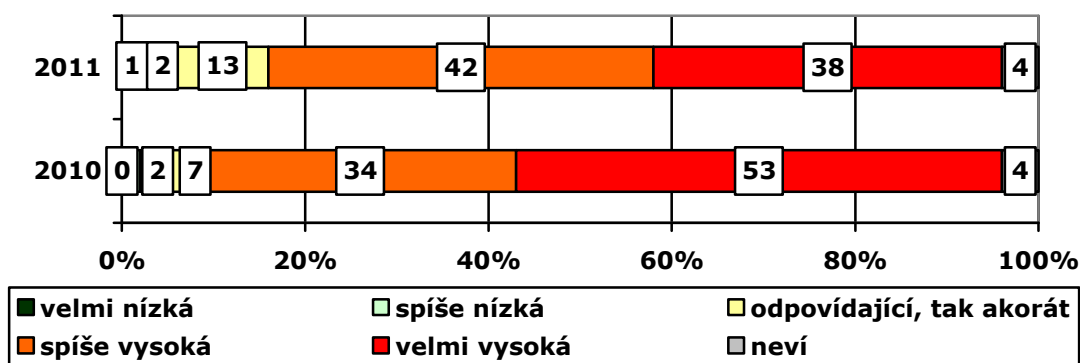
U české veřejnosti výrazně převládá mínění, že míra zadlužení je vysoká, a to i když je hodnocena situace běžných občanů, kde jsou o tom přesvědčeny tři čtvrtiny obyvatel, tak i když je posuzována situace země jako celku, kde je toto přesvědčení ještě silnější. V případě České republiky jako státu spadá 80 % odpovědí do variant *spíše vysoká* a *velmi vysoká*, přičemž krajní variantu volí téměř dvě pětiny obyvatel, zatímco u běžných lidí je o velmi vysoké míře přesvědčena necelá čtvrtina (viz graf 1 a 2).

Ve srovnání s minulým rokem se hodnocení výše zadlužení v případě běžných občanů příliš nezměnilo. U České republiky se mínění o výši míry zadlužení (varianty odpovědí *spíše vysoká* a *velmi vysoká*) v celkovém součtu snížilo mírně, o 7 procentních bodů, ovšem oslabení mínění o vysoké míře zadlužení lze názorněji vidět na poklesu krajní varianty o 15 procentních bodů.

Graf 1: Názory na současnou míru zadlužení u běžných občanů ČR¹

Graf 2: Názory na současnou míru zadlužení u ČR jako státu²

Názory na míru zadlužení jsou poměrně univerzální. Rozdíly se objevují zejména podle věku, kdy v obou případech, jak u hodnocení situace běžných občanů, tak u hodnocení státu, lidé ve věkové kategorii 15 – 19 let častěji neumí situaci posoudit, podobně jako lidé se základním vzděláním. Starší věkové skupiny nad 45 let jsou zase o něco častěji přesvědčeni o velmi vysoké míře zadlužení, a to opět v obou případech.

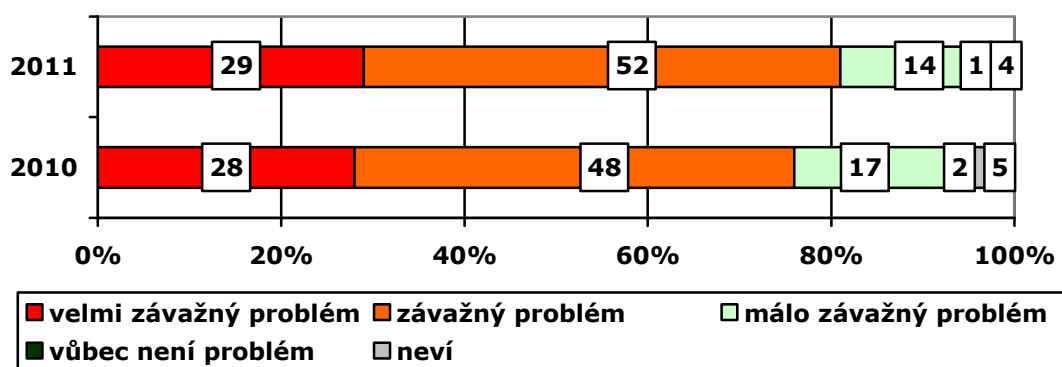
¹ Znění otázky: „Podle Vašeho názoru, jaká je v současnosti míra zadlužení u a) běžných občanů České republiky, b) České republiky jako státu?“ Varianty odpovědí: velmi nízká, spíše nízká, odpovídající, tak akorát, spíše vysoká, velmi vysoká.

² Znění otázky: „Podle Vašeho názoru, jaká je v současnosti míra zadlužení u a) běžných občanů České republiky, b) České republiky jako státu?“ Varianty odpovědí: velmi nízká, spíše nízká, odpovídající, tak akorát, spíše vysoká, velmi vysoká.

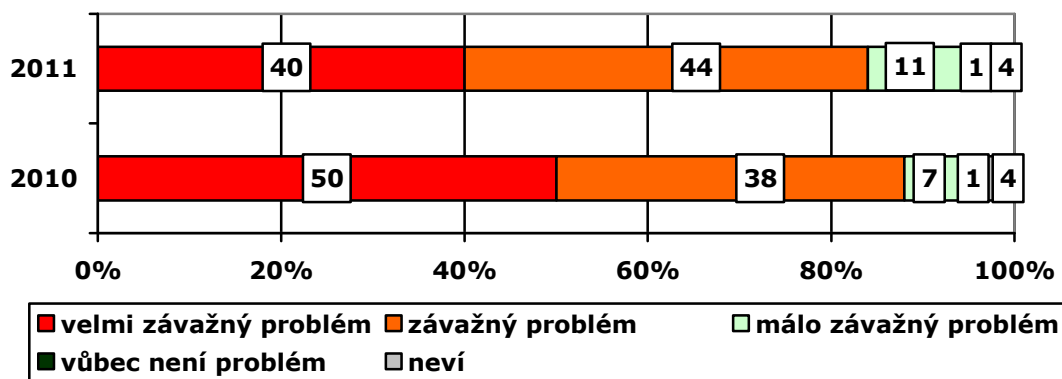
Veřejnost se rovněž naprosto většinou domnívá, že současná míra zadlužení je problematická, a to jak u běžných občanů, kde ji za *závažný* nebo *velmi závažný problém* označuje 81 % obyvatel, tak u země jako celku, kde tento podíl činí 84 %.

Ve srovnání s předešlým šetřením v roce 2010 velmi mírně posílilo mínění o problematičnosti zadlužení běžných lidí (změna se udála především ve variantě *závažný problém*, nikoliv v krajní variantě) a v celkovém součtu lehce pokleslo mínění o problematičnosti míry zadlužení u České republiky jako státu. Oslabení mínění o problematičnosti zadlužení země však lze vyčíst především z menšího podílu těch, kteří volí krajní variantu odpovědi *velmi závažný problém*, přičemž tento podíl se snížil o 10 procentních bodů.

Graf 3: Názory na problematičnost současné míry zadlužení u běžných občanů³

Graf 4: Názory na problematičnost současné míry zadlužení u ČR jako státu⁴

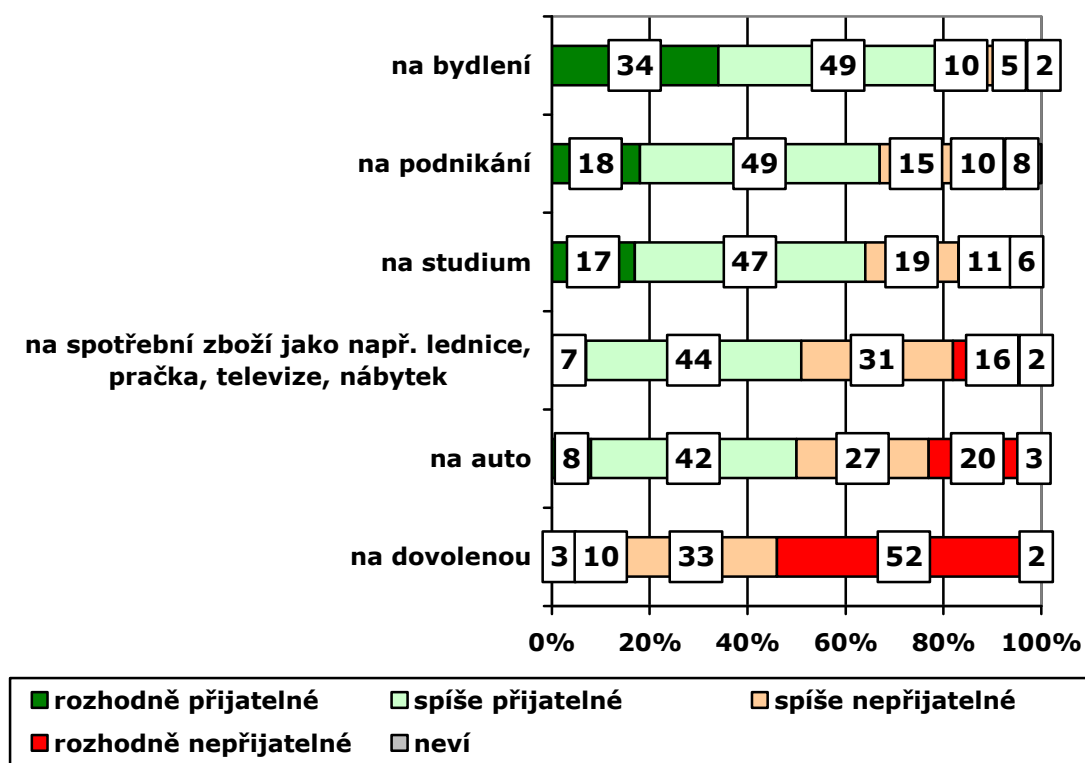
Rozdíly v názoru na problematičnost aktuální míry zadlužení se opět projevují především z hlediska věku. Věková kategorie 15 – 19 let v obou případech, při posuzování situace běžných lidí i u státu jako celku, častěji neumí problematičnost zhodnotit. Lidé do 30 let jsou o něco méně přesvědčeni o problematičnosti zadlužení v případě běžných občanů. Variantu odpovědi *neví* v tom samém případě častěji volí lidé se základním vzděláním.

³ Znění otázky: „Je podle Vás míra současného zadlužení běžných občanů České republiky problémem?“ Varianty odpovědí: je velmi závažným problémem, je závažným problémem, je málo závažným problémem, vůbec není problémem.

⁴ Znění otázky: „A je podle Vás míra současného zadlužení České republiky problémem?“ Varianty odpovědí: je velmi závažným problémem, je závažným problémem, je málo závažným problémem, vůbec není problémem.

Kromě názorů na výši a problematičnost zadlužení byly zjišťovány i postoje k tomu, na co je přijatelné či nepřijatelné půjčovat si peníze. V největší míře jsou akceptovány půjčky na bydlení, které jsou přijatelné pro 83 % obyvatel, v o něco menší míře, ale stále většinově, i půjčky na podnikání a na studium, se kterými souhlasí zhruba dvě třetiny lidí. Rozdělena je veřejnost u půjček na spotřební zboží a na auto, kde je zhruba polovina akceptuje, pro podobný podíl občanů jsou ovšem nepřijatelné. Silná nechuť je viditelná u půjčky na dovolenou, která je nepřijatelná pro 85 % obyvatel, přičemž tento postoj je poměrně vyhraněný. O něco více než polovina populace totiž volí krajní variantu odpovědi *rozhodně nepřijatelné*.

Graf 5: Přijatelnost či nepřijatelnost půjčování si peněz v následujících případech⁵

Diference v názorech na přijatelnost či nepřijatelnost půjčování si na uvedené věci se systematictěji (u většiny položek vyjma půjček na studium a podnikání, kde jsou rozdíly statisticky nevýznamné) projevují zejména podle věku. Pro starší lidi, a především ty nad 60 let věku, jsou půjčky o něco méně přijatelné, naopak s větší rozhodností se vyjadřují o jejich nepřijatelnosti. V případě studia a podnikání jsou to zase lidé s vyšším, zejména vysokoškolským vzděláním, pro které je tento typ půjčky přijatelný. Naopak nepřijatelné jsou pro ně častěji půjčky na spotřební zboží a dovolenou. Z hlediska životní úrovně jsou rozdíly v názorech různorodé. Půjčky na studium a podnikání jsou přijatelnější pro lidi s dobrou životní úrovní, k půjčování na spotřební zboží jsou o něco

⁵ Znění otázky: „Je podle Vás přijatelné či nepřijatelné půjčovat si peníze v následujících případech? a) Na bydlení, b) na studium, c) na spotřební zboží jako např. lednice, pračka, televize, nábytek, d) na auto, e) na dovolenou, f) na podnikání.“ Varianty odpovědí: rozhodně přijatelné, spíše přijatelné, spíše nepřijatelné, rozhodně nepřijatelné.

tolerančnější obyvatelé, kteří o své životní úrovni tvrdí, že je špatná. Avšak půjčka na auto je zase přijatelnější pro lidi s dobrou životní úrovní.

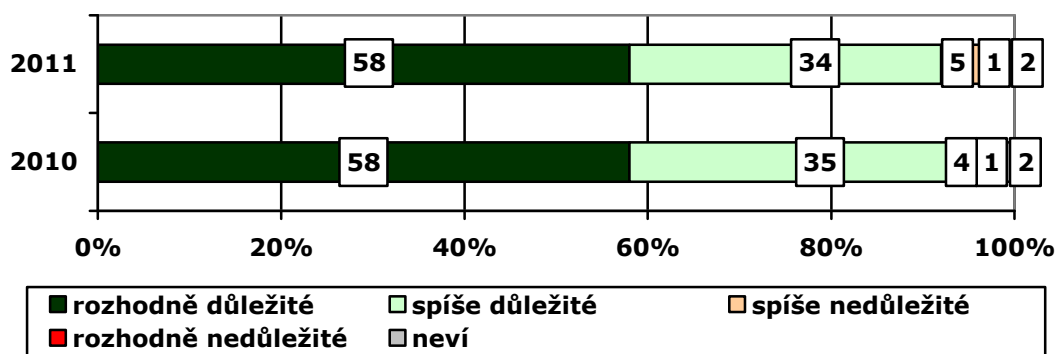
Jak je vidět z časového srovnání, mínění o přijatelnosti půjček oslabilo u všech položek, i u položky bydlení, kde jinak velký podíl veřejnosti akceptuje takovou půjčku. Menší pokles lze zaznamenat u studia nebo podnikání, výraznější (10 procentních bodů) u spotřebních položek jako je různé zboží (lednice, pračka, nábytek) a auto. V případě půjčování si na dovolenou zůstalo mínění v zásadě stejné, ovšem v tomto případě již bylo odmítání takové půjčky značně silné i v předešlém šetření.

Tab. 1: Přijatelnost či nepřijatelnost půjčování si peněz v následujících případech (v %) – časové srovnání

	2010	2011
	přijatelné/nepřijatelné	přijatelné/nepřijatelné
na bydlení	92/7	83/15
na podnikání	71/20	67/25
na studium	73/22	64/30
na spotřební zboží jako např. lednice, pračka, televize, nábytek	61/38	51/47
na auto	60/38	50/47
na dovolenou	15/81	13/85

Co se týče postoje k rodinným financím, naprostá většina veřejnosti starší 15 let (92 %) je přesvědčena o důležitosti vytváření si finanční rezervy na nečekané výdaje. Lidé tedy vědí, že je důležité odpovědně se chovat, byť jejich skutečné jednání při vytváření si rezerv může být odlišné (viz tisková zpráva z minulého šetření er100310b). Jak je vidět z časového srovnání, vědomí o důležitosti vytváření si finanční rezervy zůstává neměnné, tento postoj je tedy jeden z těch pevně ukotvených.

Graf 6: Mínění o důležitosti vytváření si rezervy v rodinných financích na nečekané výdaje⁶

Co se týče rozdílů z hlediska sociodemografických charakteristik, vzhledem k rozložení odpovědí se projevují především v rozhodnosti vyjádřeného názoru.

⁶ Znění otázky: „Je podle Vás důležité nebo nedůležité vytvářet si v rodinných financích rezervu pro nečekané případy, kdy bude třeba většího vydání než je obvyklé?“ Varianty odpovědí: rozhodně důležité, spíše důležité, spíše nedůležité, rozhodně nedůležité.

Rozhodnost odpovědí o důležitosti stoupá společně s věkem (byť celkový součet variant *rozhodně* a *spíše důležité* zůstává velmi podobný u všech věkových kategorií). Ve skupině 15 – 19 let se o něco více lidí také neumí vyjádřit k dané problematice. Podobně jako u věku, společně s vyšší dosaženého formálního vzdělání se navyšuje podíl rozhodných odpovědí. Z hlediska životní úrovně, jsou to lidé s dobrou životní úrovní, kteří kladou větší důraz na důležitost vytváření si finanční rezervy, o něco méně rozhodnosti je u lidí, kteří deklarují, že jejich životní úroveň je ani dobrá, ani špatná, nejméně u těch se špatnou životní úrovní.

O současném zadlužení své osoby nebo domácnosti vypovídají přibližně dvě pětiny občanů, což je ve shodě s předešlým šetřením z roku 2010. V zásadě nezměněné jsou i výpovědi o obtížnosti splácení půjček. Z těch, kteří nějakou půjčku mají, vypovídají o něco více než dvě pětiny o snadném splácení. Naprostá většina z nich se však přiklání k podmíněné variantě odpovědi, velmi snadno své závazky plní pouze minimum lidí (4 %). Více než polovina označila splácení svých stávajících půjček za obtížné, přičemž necelá pětina to subjektivně pociťuje jako *velmi obtížné*. O snadném splácení častěji mluví lidé s dobrou životní úrovní a s vyšším vzděláním, tedy s maturitou nebo vysokou školou.

Tab. 2: Současné zadlužení jeho nebo domácnosti (v %)⁷

	2010	2011
ano	40	39
ne	58	58
neví	2	3

Tab. 3: Obtížnost splácení půjček (v %)⁸

	2010	2011
velmi snadno	5	4
spíše snadno	39	40
spíše obtížně	34	37
velmi obtížně	19	17
neví	3	2

Pozn.: Odpovídali pouze respondenti, kteří jsou zadluženi, nebo je zadlužená jejich domácnost (v roce 2011 N=405).

⁷ Znění otázky: „Splácíte Vy nebo Vaše domácnost v současné době nějaké zboží na úvěr nebo jiné půjčky?“ Varianty odpovědí: ano, ne.

⁸ Znění otázky: „Kdybyste měl vyjádřit svůj pocit, jak snadno nebo obtížně se Vám daří tyto půjčky splácet?“ Varianty odpovědí: velmi snadno, spíše snadno, spíše obtížně, velmi obtížně.